Memo

Reg.nr.: D/18/701086 – Z/17/665097 / RIS 2018-M-329

Aan : Gemeenteraad
Van : College
Datum : 29 mei 2018
Onderwerp : Evaluatie mantelzorgbeleid - aanzet tot beleidvorming
Bijlage(n) : 2

1. D/18/690390: evaluatie en aanbevelingen mantelzorgbeleid LvC / Niemand kan het alleen (Spectrum)
2. D/18/690393: evaluatienota Mantelzorg Land van Cuijk / bevindingen (Spectrum)

Aanleiding
Het mantelzorgbeleid Land van Cuijk is opgesteld in 2013 en heeft een looptijd t/m 2016. Ook in 2017 en 2018 gold de nota nog als leidraad.
Door de gemeenteraad is verzocht om een financiële update van het mantelzorgbeleid. Ambtelijk en vervolgens bestuurlijk is geconcludeerd dat een inhoudelijk evaluatieonderzoek op zijn plaats is, aangezien sinds de invoering van de Wmo de mantelzorg flink aan verandering en ontwikkeling onderhevig is geweest. Het college heeft op 7 november 2017 besloten tot een inhoudelijk evaluatieonderzoek.

Evaluatie- en beleidsvormend proces
Onderzoeksbureau Spectrum heeft in opdracht van de gemeenten LvC het onderzoek uitgevoerd in het najaar van 2017. Onderzoeksbureau Spectrum produceerde twee documenten: Evaluatie nota Mantelzorg Land van Cuijk en Publiekspresentatie 'Niemand kan het alleen'. Op 28 maart 2018 werd de evaluatierapportage behandeld in het Poho LvC Sociaal Domein. Op 29 maart 2018 was de evaluatierapportage onderwerp van presentatie en overleg bij de door de gemeenten georganiseerde Platformbijeenkomst Samenwerking Mantelzorg.

Doelstelling
Het uiteindelijk doel is een geactualiseerd mantelzorgbeleid op te stellen gebaseerd op:
- de (algemene) aanbevelingen door onderzoeksbureau Spectrum. Deze baseert zich op: analyse van bestaande documenten, kwantitatief onderzoek (enquête), kwalitatief onderzoek (verdiepende gesprekken met mantelzorgers en stakeholders). De respondenten zijn mantelzorgers en stakeholders (professionele (zorg)organisaties).
- input Platform Samenwerking Mantelzorg
- ambtelijke en bestuurlijke bevindingen gedurende de beleidsperiode.
- bevindingen (expertise)centrum Mantelzorg.

Onderstaand wordt achtereenvolgens ingegaan op:
1. Evaluatieonderzoek
2. Input tijdens Platformbijeenkomst Samenwerking Mantelzorg d.d. 29 maart 2018:
    a. Visievorming
    b. Uitvoeringsprogramma, met doelstellingen per thema
    c. (Expertise)centrum Mantelzorg
3. Budget
4. Advies en stappenplan

1.Evaluatieonderzoek

Uit het onderzoek bleek:

- dat mantelzorgers vooral behoefte hebben aan (in volgorde van importantie):
    a. Informatie en advies (33%)
    b. Hulp voor degene die zorg nodig heeft (passende zorg) (27%)
    c. Ontspanning voor mezelf (respijtzorg) (24%)

- dat stakeholders behoefte hebben aan:
    a. Visie
    b. Vernieuwing
    c. Inspirerende samenwerking
    d. Kartrekker / karduwer / initiatiefnemer (mandaat) / kwartiermaker

Spectrum doet de volgende aanbevelingen:

1. Een integrale visie formuleren op mantelzorgondersteuning.
2. Stakeholders uitdagen een uitvoeringsprogramma te formuleren, aan de hand waarvan zij zelf (binnen de door de gemeente op te stellen visie, beleidskaders en budget) het aanbod voor mantelzorgers en zorgvragers kunnen afstemmen / koppeling informele en formele zorg.
3. De mantelzorgpuzzel leggen: mantelzorgers proberen op een natuurlijke manier te bereiken in diverse domeinen (werk, thuis, school, wijk, zorg, vrije tijd).-> communicatie!

Tot slot adviseert Spectrum een ervaren procesbegeleider aan te stellen die zowel draagvlak als daadkracht kan organiseren om daadwerkelijke samenwerking tussen partijen (stakeholders) effectief van de grond te krijgen, gebaseerd op de formulering van een uitvoeringsprogramma.

<u>Onder een procesbegeleider wordt hier verstaan:</u>
Een procesbegeleider coördineert en verbindt per thema (zie 2b) de desbetreffende partijen om hen te ondersteunen bij de realisatie van het geformuleerde doel, zodat na de beleidsperiode van de nieuwe beleidsnota, de doelstelling kwantitatief en kwalitatief kan worden beoordeeld.
Bij voorkeur is de procesbegeleider een communicatief sterke netwerker met ervaring in het veld. De gemeente is de opdrachtgever voor de procesbegeleider. Deze kan intern of extern gepositioneerd zijn.

Deze aanbevelingen kunnen consequenties hebben voor de rol en (organisatorische) positie van het (expertise)centrum Mantelzorg, waarbij in hoofdzaak de stakeholder de klant is, die vervolgens de mantelzorger/zorgvrager als 'klant' ofwel actief aandachtspunt heeft. Het (expertise)centrum wordt op deze manier een knooppunt. Dit vraagt een andere functionele invulling van het (expertise)centrum , zowel op inhoud, taakopvatting als in fte. Punt van overleg is tevens de organisatorische positionering van het (expertise)centrum.

<u>Onder een knooppunt wordt hier verstaan:</u>
een netwerkconstructie tussen alle partijen die bij de mantelzorgers in de gemeenten betrokken zijn om zoveel mogelijk samenwerking tussen de onderlinge organisaties te kunnen realiseren.

Conclusie:
De in de beleidsnota opgenomen actiepunten zijn naar eer en geweten uitgevoerd door de desbetreffenden. Door invoering van de Wmo in 2015 is het 'landschap' echter verandering. De situatie in 2013 is, qua opvatting en positie van de mantelzorger, veranderd ten opzichte van 2018. Mantelzorg en de mantelzorger staan nu meer op de kaart, hebben meer een maatschappelijke positie verworven, hoewel er nog veel te winnen valt in de erkenning en herkenning van het mantelzorger zijn en het mantelzorger steunen in de diverse domeinen van het leven van alledag. Mantelzorg staat in 2018 meer op de agenda dan in 2013. Dit vraagt om een andere beleidsmatige en organisatorische benadering.

2.Input Platform Samenwerking Mantelzorg

2a. Visievorming

Tijdens de platformbijeenkomst van 29 maart jl. is op een interactieve manier aandacht besteed aan visievorming voor het toekomstige mantelzorgbeleid.
Op basis van aanbeveling 1 (integrale visie formuleren) en het advies dat het Expertisecentrum een knooppunt) wordt / is, waarbij de mantelzorger indirect klant is van het (expertise)centrum en de (in)formele (zorg)instanties direct klant van het (expertise)centrum, is aan de aanwezigen verzocht mee te denken over de visievorming. Hieronder het resultaat.

Welke bouwstenen en sleutelwoorden wilt u graag terugzien visie op het mantelzorgbeleid? Noem er maximaal vijf.

Op basis hiervan kan de volgende visie (waar gaan we voor) worden geformuleerd:
Het realiseren van erkenning en integrale samenwerking, afstemming en ondersteuning op praktisch, educatief en informatief/adviserend gebied ten behoeve van de mantelzorger, geredeneerd vanuit de mantelzorger en diens informatie- en ondersteuningsbehoefte. Hiervoor wordt samengewerkt met diverse (welzijns- en zorg-)organisaties binnen de omgeving / leefwereld van de (jonge) mantelzorger.

Missie (waar staan we voor):
Het mantelzorgbeleid dient zich te richten op het **versterken** van de positie en regie van mantelzorgers en vrijwilligers, het **verlichten** van mantelzorg en vrijwilligerswerk en het beter **verbinden** van informele en formele ondersteuning en zorg. Maar voordat dat mogelijk is, is het belangrijk dat mantelzorgers worden **gevonden**, erkend en herkend.
Deze vier aandachtspunten bieden houvast bij het mantelzorgbeleid.

Kernwoorden:
Tijdig! vinden, verbinden, versterken, verlichten.
Brede bewustwording, informatie & advies, communicatie.
Inzetten op het begin van het mantelzorgtraject door de nulde- en eerstelijnshulp.

Taak van de gemeente:
Het is niet de taak van de gemeente om zorg- of respijtvoorzieningen te realiseren. In het kader van ondersteuning kunnen voorzieningen wel in aanmerking komen voor subsidiëring. Het is wel de taak om aan te jagen, te verbinden en te faciliteren (financieel, communicatief, educatief) ter versterking en uitvoering van het geformuleerde beleid.

2b. Uitvoeringsprogramma

Uit de evaluatie en de platformbijeenkomst volgden thema's die in het mantelzorgbeleid verder worden uitgewerkt. Deze thema's kunnen worden gekoppeld aan de domeinen die onderzoeksbureau Spectrum verwoordt in de mantelzorgpuzzel: zorg, school, werk, vrije tijd, thuis, wijk.

Het betreft de volgende thema's:
- Respijtzorg / vrije tijd
- Jonge Mantelzorgers (onderwijs)
- Allochtone mantelzorgers
- Werk
- Wonen
- Geldzaken
- Erkenning/herkenning
- Informele zorg
- Formele zorg
- Innovatie van/door (expertise)centrum mantelzorg

Deze thema's worden in het proces van beleidsvorming interactief met het veld voorzien van een kwantificeerbare doelstelling. Met de uitvoering van deze doelstellingen gaat het veld vervolgens gedurende de beleidsperiode concreet aan de slag, eventueel onder begeleiding van een procesbegeleider.

Aanverwante en ondersteunende thema's en beleidsterreinen zijn o.a. passende zorg en passend onderwijs, positieve gezondheid, preventiebeleid, mediawijsheid/bibliotheek, zorgloket.

Conclusie:
Door doelstellingen concreet en kwantificeerbaar te definiëren en deze te verfijnen in samenspraak met het veld, ontstaan meetbare doelstellingen die als voorwaarden kunnen worden opgenomen bij subsidieverstrekking. Bovendien bieden zij een duidelijke richting binnen de diverse thema's ten behoeve van de realisatie ervan.

2c. (Expertise)centrum Mantelzorg (vh. Steunpunt Mantelzorg)

Het (expertise)centrum Mantelzorg is voor de gemeenten de belangrijkste partner in het uitvoeren van het mantelzorgbeleid. In het regionale mantelzorgbeleid 2013-2016 is duidelijk beschreven welke taken de gemeente door het (expertise)centrum Mantelzorg laat uitvoeren. Hierbij gaat het onder meer om informatie en advies van mantelzorgers over diverse onderwerpen, ondersteuning en doorverwijzing naar lotgenotencontact, aanbieden van en doorverwijzen naar trainingen op het gebied van de combinatie mantelzorg en werk. Ook het bieden van informatie over respijtzorg aan mantelzorgers, professionals en vrijwilligers behoort tot de taken die het (expertise)centrum uitvoert.

Met de komst van de Wmo2015 is de verantwoordelijkheid van gemeenten voor mantelzorg en mantelzorgers nog verder toegenomen. Daarnaast kan worden geconstateerd dat mantelzorg steeds meer in de belangstelling staat waardoor de werkzaamheden binnen het (expertise)centrum steeds meer toenemen. Uit het jaarverslag blijkt dat een toenemend aantal mantelzorgers een beroep doet op het (expertise)centrum.

In 2015 is door de gemeenten voor het eerst de mantelzorgwaardering verstrekt. Dit heeft geleid tot een groot beroep op het (expertise)centrum. Bijkomend effect is dat het aantal ingeschreven mantelzorgers met ruim 1.000 is toegenomen. Het bereik van het (expertise)centrum heeft dus een enorme boost gekregen. Bovendien doen steeds meer (professionele en vrijwilligers) organisaties een beroep op het (expertise)centrum, m.n. als het gaat om informatie en advies, maar ook bijv. bij training en opleiding.

Sinds 2007 valt mantelzorgondersteuning onder de Wmo en zijn gemeenten verantwoordelijk. Sindsdien is het subsidieniveau vrijwel hetzelfde gebleven. Dit is niet in lijn met de forse toename van het aantal activiteiten en mantelzorgers en organisaties dat door hen bediend wordt. De afgelopen jaren wordt een steeds groter beroep gedaan op het (expertise)centrum en het einde van deze stijgende lijn lijkt nog niet in zicht.

In de markt zijn legio zorg- en respijtvoorzieningen aanwezig die mogelijkheden bieden voor zowel de zorgvrager als de mantelzorger. Het is de taak van die voorzieningen en organisaties binnen de leefomgeving van een mantelzorger en zorgvrager om hun producten en diensten bekend te maken bij de doelgroep (is onderdeel van hun 'ondernemerschap'). Een daarvoor uitgerust expertisecentrum en vraagbaak kan daarin een zeer belangrijke informatie- en adviesrol vervullen. Enerzijds voor de mantelzorger (I&A), anderzijds voor de stakeholder die de mantelzorger en/of de zorgvrager tot zijn klant/cliënt/medewerker/… rekent.

Conclusie:
Het mantelzorgbeleid is een taak van het veld dat daartoe ervaren en deskundig is. Het (expertise)centrum is daarbij één van de stakeholders in het veld. Om hun rol en positie te bestendigen is zorgvuldige algemene en gerichte communicatie met stakeholders en (jonge) mantelzorgers noodzakelijk. Ook dit vraagt extra inzet van het (expertise)centrum. De procesbegeleider vervult een belangrijke rol in het proces. De gemeente is regisseur.

3.Budget

Op basis van het huidige mantelzorgbeleid, onderstaand een financieel overzicht tot nog toe.

Overzicht budgetten mantelzorg (gemeente Boxmeer):

Jaar	Begroot	Werkelijk	Verschil
2013	53.243	53.243	0
2014	50.610	50.610	0
2015	152.610	104.506	48.105
2016	152.610	114.749	37.861
2017	152.610	149.743	2.867
2018	152.610	Lopend jaar	

Sinds 2015 is met de komst van de Wmo 2015 het budget voor Mantelzorg toegenomen met € 102.000,-.

T.l.v. budget mantelzorg:

a. Door het (expertise)centrum mantelzorg worden in opdracht van de gemeenten in het Land van Cuijk de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Mantelzorgwaardering volwassenen en jongeren 8-18 jaar (resp. 100 euro en Eftelingbezoek)
- Jaarlijks mantelzorgbloemetje (uit budget Expertisecentrum Mantelzorg).
- Platform Samenwerking Mantelzorg, tweemaal per jaar
- Symposium Mantelzorg, tweejaarlijks
- BuzzTour, mantelzorg & werk

Het (expertise)centrum verzorgt verder workshops, doelgroepbijeenkomsten, verbindt organisaties doelgericht, coacht, traint, begeleidt en verstrekt advies.

b. Subsidies El Refugio, De Parel, Hospice De Cocon

c. In opdracht van de gemeenten LvC voeren Blink, CJG, Sociom doelgroepgerichte mantelzorgprojecten uit. Afhankelijk van de projectevaluatie, kunnen de kosten hiervan jaarlijks op het mantelzorgbudget drukken.

Aan (expertise)centrum Mantelzorg verleende budgetsubsidiebedragen gem. Boxmeer:

Beleidsperiode 2013 – 2016:	2013	53.243
	2014	50.607
	2015	50.607
	2016	50.607
En verder:	2017	55.243 (nullijn)
	2018	55.243 (cf. nullijn 2017)

Taken/dienstverlening leidend bij budgetverstrekking

De veranderde positionering en de daarbij behorende taakopvatting / werkzaamheden van het (expertise)centrum kunnen aanleiding zijn om het budgetsubsidie te wijzigen om de gewenste innovatieve en communicatieve taken te kunnen uitvoeren.

Uitvoering van acties als gevolg van de per thema genoemde doelstellingen, kunnen uitmonden in subsidieaanvragen of ondersteuningsverzoeken.

4.Advies en stappenplan

Advies
Op een integrale wijze, met interne en externe actoren een mantelzorgbeleid te formuleren waarbij de visie, de inhoudelijke kaders en het budget bestuurlijk worden vastgesteld en er mandaat wordt gegeven om de verdere inhoud en uitvoering binnen de gegeven (financiële) kaders vorm te geven op ambtelijk niveau in samenwerking met het veld, voor de duur van vier jaren.

Planning t.b.v. behandeling van deze notitie:

22 mei	behandeling in collegevergadering Boxmeer
28 juni	behandeling in commissievergadering Boxmeer
5 juli	behandeling in raadsvergadering Boxmeer

Proces samenstelling nieuw beleid	**Planning**
1. Inhoudelijke integrale afstemming per gemeente	
2. Inhoudelijke integrale afstemming met stakeholders, waarbij deze actoren concrete input leveren voor de te formuleren doelstelling en uitvoering van die doelstelling, binnen de kaders van het beleid	
3. Inhoudelijke afstemming met ASD's	
4. Afronding mantelzorgbeleid incl. 'vormgeving' positie procesbegeleider incl. positionering rol/functie (expertise)centrum Mantelzorg incl. budgetbepaling	
5. Besluitvorming in college en gemeenteraad	1e kwartaal 2019